

6. Мельничук О. С. Диглосія / О. С. Мельничук // Українська мова. Енциклопедія. – К.: Укр. енци. ім. М. П. Баранова, 2004. – С. 141
7. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. Підручник. – К.: АртЕк, 2001. – 392 с.
8. Тимошенко П. Д. Рецензія: П. П. Плющ. Нариси з історії української літературної мови. – К.: Вид-во «Рад. школа», 1958. – 291 с.

ОБРУЧКОВ
Роман Іванович

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ПРАЦІ

Поняття юридичної відповідальності взагалі і трудової зокрема відноситься до базових понять у юридичній науці і, відповідно, в науці трудового права. Що стосується юридичної відповідальності в загальній теорії права, то можна підкреслити, що її основними ознаками є:

- спирання на державний примус;
- настання за здійснення правопорушення;
- зв'язок із громадським (суспільним) засудженням;
- вираження в певних негативних наслідках для правопорушника особистого, майнового, організаційно-фізичного характеру;
- втілення в процесуальній формі. [2, с. 224]

Виходячи з цього, основним соціальним призначенням юридичної відповідальності є охорона та захист суспільних відносин від будь-яких незаконних порушень.

Правовою підставою застосування заходів відповідальності у трудовому праві є трудове правопорушення, під яким слід розуміти винне протиправне невиконання чи неналежне виконання трудових обов'язків або зловживання суб'єктом наданими йому правами. Але, для застосування трудової відповідальності передбачається необхідність наявності певного переліку умов, а саме: протиправність діянь; наявність шкідливих наслідків вчинених діянь; наявність причинного зв'язку між діянням суб'єкта та наслідками, що настали; вина суб'єкта.

Чинне законодавство про працю України передбачає два основних види трудової відповідальності, якими є: матеріальна відповідальність сторін трудового договору та дисциплінарна відповідальність працівника. Крім того, згідно аналізу норм чинного законодавства, можна дійти висновку, що за порушення норм законодавства про працю в Україні також передбачається можливість притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності. Особливості застосування даних видів

юридичної відповідальності регламентується вже не трудовим, а відповідно адміністративною та кримінальною галуззю права. Але, через тісний зв'язок підстав настання цих видів відповідальності з предметом регулювання трудового права вбачається неможливим повне та правильне розуміння і застосування кримінальної та адміністративної відповідальності без належного вивчення та з'ясування змісту конкретного трудового правовідношення, підчас здійснення якого учасники допустили певні правопорушення.

Кримінальна відповідальність настає за злочини і тому є найсуворішим видом юридичної відповідальності. Тільки наявність в діях індивіда складу кримінального злочину слугує підставою виникнення кримінальної відповідальності. Накладається вона спеціальним правозастосовчим актом – вироком суду, що визначає відповідну діяння міру покарання. Кримінальна відповідальність впливає безпосередньо та прямо на особу злочинця, навіть якщо при цьому покарання супроводжується обмеженням його особистих або майнових прав. Кримінальне судочинство здійснюється у суворо регламентованій процесуальній формі, що забезпечує встановлення об'єктивної істини по справі та покарання дійсних винних осіб.

У змісті діючого Кримінального кодексу України містяться декілька спеціальних статей, які напряму пов'язані із сферою трудових відносин. Зокрема, це статті Розділу V «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина». У даному розділі передбачається можливість настання кримінальної відповідальності за наступні злочини:

- перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій (ст. 170);
- перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (ст. 171);
- грубе порушення законодавства про працю (ст. 172);
- грубе порушення угоди про працю (ст. 173);
- примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку (ст. 174);
- не виплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат (ст. 175).

Аналізуючи санкції вказаних статей КК України, можна дійти висновку, що у більшості випадків дані діяння кваліфікуються як злочини невеликої тяжкості. Такий висновок впливає із змісту статті 12 КК України, у якій здійснюється класифікація злочинів за ознакою обсягу покарання винних у його здійсненні осіб. Так, злочином невеликої тяжкості є злочин, за який передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на строк не більше двох років, або інше, більш м'яке покарання за

винятком основного покарання у вигляді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (51 000 грн.). Санкції ж статей 170–175 КК України коливаються від виправних робіт строком до двох років або штрафу до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до штрафу у розмірі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 2 ст. 172 КК України), а у виключних випадках може бути передбачене покарання у вигляді позбавлення волі на строк до п'яти років (ч. 2 ст. 175 КК України), яке, доречі, не є основним покаранням.

Ступінь злочинності діянь, передбачених ст.ст. 170–175 КК України, як правило повинна визначатися наслідками вчиненого діяння. Нажаль, єдиного підходу до визначення тяжкості наслідків діяння ані у правовій науці, ані у практиці не існує. Щодо кожного вчиненого злочину тяжкість наслідків визначається шляхом оціночного судження осіб, що приймають участь у кримінальному провадженні. Зокрема, у самому Кодексі в одних випадках містяться вказівки на настання тяжких наслідків без їх різновидів, в інших – поряд із використанням терміну «інші тяжкі наслідки» в одному переліку використовуються інші наслідки відповідного злочину або ж робиться вказівка на характер тяжких наслідків (смерть, людини, загинель людей, велика майнова шкода) [3, с. 546].

На думку автора, варто у даному випадку застосовувати за аналогією положення 2-ї, 3-ї та 4-ї приміток до ст. 185 КК України, у яких здійснюється класифікація завданої злочином шкоди на значну шкоду (від 1 700 до 4 250 грн.), шкоду у великому розмірі (більше 4 250 грн.) та шкоду в особливо великому розмірі (більше 10 200 грн.). І якщо врахувати показники середніх заробітних плат в Україні на сьогоднішній день, які становлять 4 467 грн. на місяць [4], то вбачається, що невиплата заробітної плати працівнику за один відпрацьований місяць вже у більшості випадків тягне визнання цього діяння завданням шкоди у великому розмірі. А якщо таке діяння вчинене відносно групи працівників (наприклад: затримка виплати заробітної плати працівникам Миколаївського Суднобудівного заводу ім. 61 Комунара, яким заробітна плата затримується вже більше півроку), то логічним є визнання у такому випадку завдання шкоди в особливо великому розмірі. Такі ж наслідки тягне за собою злочинне діяння у вигляді незаконного звільнення працівника з роботи.

Враховуючи загальновідомий факт, що трудова діяльність є основним джерелом отримання засобів до існування людини, а сама людина є найважливішою соціальною цінністю держави, то вбачається, що держава не зовсім правильно та адекватно оцінює наслідки порушення трудових прав громадян у сфері реалізації ними своєї здатності до праці через участь у трудових правовідносинах. На думку автора, варто розглянути у найближчому майбутньому можливість встановлення більш суворого

покарання за вчинення злочинів у сфері трудових прав та свобод. Крім того, враховуючи те, що основними «порушниками» трудових прав громадян є посадові особи роботодавців – юридичних осіб, то було б доречним поширити на ці злочини дію Розділу XIV-1 КК України, який з'явився у кодексі у 2013 році та має назву «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб».

Варто також наголосити, що вказаними вище статтями 170–175 КК України не вичерпується зв'язок кримінальної та трудової галузей вітчизняної системи права. Досліджуючи зміст інших статей Кримінального кодексу України, автор дійшов висновку, що Кодекс також пов'язує із специфікою певних професійних діяльностей, які можуть здійснюватися у тому числі на виключно професійно-трудовій підставі, і інші різновиди злочинних посягань які мають зв'язок із трудовими правовідносинами. Так, до них можна віднести наступні:

- неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131 КК України);
- розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 132 КК України);
- неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (ст. 137 КК України);
- неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК України);
- незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 КК України);
- умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму (ст. 209-1 КК України);
- маніпулювання на фондовому ринку (ст. 222-1 КК України);
- порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів (ст. 223-2 КК України);
- розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК України);
- незаконне використання інсайдерської інформації (ст. 232-1 КК України);
- здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин (ст. 276-1 КК України);
- погроза або насильство щодо журналіста (ст. 345-1 КК України);
- умисне знищення або пошкодження майна журналіста (ст. 347-1 КК України);
- посягання на життя журналіста (ст. 348-1 КК України);

- підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК України);
- злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (Розділ XVII КК України);
- злочини проти правосуддя (Розділ XVIII КК України);
- злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) (Розділ XIX КК України).

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради, 2001, № 25-26, ст. 131.
2. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави / П. М. Рабінович. – К., 1994. – 459 с.
3. Лемеха Р. І. Тяжкі наслідки як обставина, яка обтяжує покарання / Р. І. Лемеха // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 546–552.
4. Середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності за період з початку року у 2016 році // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.

ПУШКАР
Ганна Михайлівна

ПРИМУСОВЕ ЛІКУВАННЯ ВІД НАРКОМАНІЇ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА РАДЯНСЬКИХ ЧАСІВ

Примусове лікування від наркоманії як інший кримінально-правовий захід не ототожнюється з покаранням як певним заходом примусу з боку держави, до особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Даний захід повинен забезпечувати ефективність реакції правоохоронних органів та суду на кримінальну поведінку наркозалежної особи.

Застосування такого альтернативного іншого кримінально-правового заходу як примусове лікування від наркоманії повинно проявлятися у гуманному ставленні до наркозалежної особи, що вчинила кримінальне правопорушення та має відповідний підтверджений діагноз «наркоманія». Сутність та необхідність застосування даного заходу полягає у вимушеному втручанні та певному обмеженні особистої свободи людини, яка в силу наявного захворювання не може прийняти рішення про добровільне лікування самостійно, а тому перебуваючи у певному стані психічної залежності від наркотичного засобу або психотропної речовини здатна на вчинення кримінального правопорушення, у зв'язку з чим породжується ймовірність більшої суспільної небезпеки даної особи.